6.2.2023

Oulun kaupungin kirjallinen asiantuntijalausunto HE 208/2022 Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyvistä laeista

Alueellinen yhdenvertaisuus

Maahanmuuttaneiden työllistämisen tilanne ja työpaikkojen tarjonta vaihtelee alueittain. Pohjoisempana avointen työpaikkojen määrä ja toimialojen runsaus on vähäisempää Etelä-Suomen suuriin asutuskeskuksiin verrattuna. Vaikka Pohjois-Pohjanmaalla lukumäärällisesti on vähemmän maahanmuuttaneita Etelä-Suomeen verrattuna, heidän palvelutarpeensa on sama, tai jopa suurempi työmarkkinoiden haasteista ja vastaanottavuudesta johtuen. Resurssoinnissa tulisi huomioida, että tarjottavien palveluiden laatu ja saavutettavuus on yhdenvertaista koko maassa alueesta riippumatta. Esimerkiksi kotoutumiskoulutusten järjestämisvastuun perusteena ei voi olla pelkästään vieraskielisten määrä kunnassa, vaan myös alueelliset erityistarpeet tulisi huomioida resurssien kohdentamisessa.

Työelämän vastaanottavuus

Kotoutumistyön yhtenä haasteena on tunnistettu työelämän vastaanottavuuden haasteet. Tähän on valmisteilla erilaisia toimenpiteitä mm. työelämän monimuotoisuusohjelma. Tulisi varmistaa, että toimenpiteet ja resurssit jalkautuvat eri puolelle Suomea ja että yrittäjät ja työnantajat tulevat entistä vahvemmin mukaan yhteistyöhön. Pohjois-Suomessa työnantajilla on erittäin korkeat kielivaatimukset ja korkeampi kynnys palkata ulkomaalaistaustainen. Tämä vaati entistä enemmän yhteistyötä työnantajapuolen kanssa. Työpaikkasuomi-palvelu on tällä hetkellä alikäytetty, eikä työnantajilla ole riittävästi tietoa palvelusta.

Sivistys- ja kulttuuripalvelut
Postiosoite: PL 1, 90015 Oulun kaupunki | Käyntiosoite: Torikatu 10
Puhelin: 08 558 410 | Faksi 08 558 41720

Tulisi myös varmistaa, että työperäisillä maahanmuuttajilla on mahdollisuus päästä opiskelemaan suomea työn ohella. Korkeasti koulutettujen vieraskielisten opiskelijoiden työllistäminen on ollut erittäin haastavaa. Tämän kohderyhmä kohdalla tulisi varmistaa, että he opiskelisivat suomen kieltä opiskelujen aikana tai heillä tulisi olla oikeus päästä kotoutumiskoulutukseen opiskelujen päättyessä.

Naisten kotoutuminen

Laissa on hyvin tunnistettu tämän kohderyhmän haasteet. Maahan muuttaneet naiset eivät ole homogeeninen ryhmä. Tämä tulisi huomioida naisille kohdennettuja palvelukokonaisuuksia suunniteltaessa, jotta palvelut voisivat saavuttaa erilaisissa elämänvaiheessa ja -tilanteissa olevia naisia. Kotoutumispalveluissa on rakenteellisia ongelmia, jotka naisten kohdalla voivat estää palveluiden piiriin pääsyä. Kaikilla maahan muuttaneilla naisilla ei ole montaa lasta. Siitä huolimatta monet jäävät kotoutumispalveluiden ulkopuolelle. Riski jäädä kotoutumispalveluiden ulkopuolelle on todellinen esimerkiksi niillä naisilla, jotka maahan tultuaan tai pian sen jälkeen ovat jääneet perhevapaalle. Laissa puuttuu tämän heterogeenisen kohderyhmän osalta palvelukokonaisuuden hahmottaminen, resurssointi ja vastuut palveluiden järjestämiseksi.

Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, kuinka naiset saadaan ohjattua palvelujen piiriin heti maahan saapumisen jälkeen. Naiset, jotka eivät ole menossa työmarkkinoille heti maahan saavuttuaan, tulisi voida tavoittaa myös muiden matalankynnysten palveluiden kautta. Neuvola voi toimia niiden naisten kohdalla, joilla on lapsia. Hyvinvointialueuudistus astui voimaan 1.1.2023, mihin liittyen kunnan tiedonsaantioikeudessa on ollut tulkinnanvaraisuutta, mikä on puolestaan vaikeuttanut viranomaisten välistä monialaista yhteistyötä. Tämä vuoksi kunnalla voi olla vaikeuksia tavoittaa perhevapaalle olevia henkilöitä, jos he eivät itse hakeudu kotoutumispalvelujen piiriin.

Sivistys- ja kulttuuripalvelut
Postiosoite: PL 1, 90015 Oulun kaupunki | Käyntiosoite: Torikatu 10
Puhelin: 08 558 410 | Faksi 08 558 41720

6.2.2023

Kotoutumisajan ylittäneiden maahan muuttaneiden huomioinen

Selonteossa tunnistettiin kotoutumisajan ylittäneiden maahan muuttaneiden kohderyhmä ja heidän tarpeensa kielenopetukselle. Laissa ei kuitenkaan oteta kantaa kotoutumisajan ylittäneiden henkilöiden kielenoppimisen järjestämisvastuuseen ja resursseihin. Tämä kohderyhmä on erittäin heterogeeninen, henkilö voi olla esimerkiksi työperäinen työttömäksi jäänyt maahanmuuttaja, henkilö jonka kotoutumisaika on päättynyt tai joka ei ole ohjautunut kotoutumisajan palveluihin ajoissa oleskeluluvan saatuaan. Tähän kohderyhmään kuuluu myös asiakkaita, joiden kotoutumisaika on pirstaloitunut sairausloman tai muun syyn vuoksi. Laissa on hyvin tunnistettu ihmiskaupan uhrien asema ja palvelutarpeet.

Kotoutumisajan lyhentäminen

Laissa kotoutumisaika lyhenee kahteen vuoteen, mutta kansainvälistä suojelua saaneiden ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien kohdalla ei ole pääsääntöisesti realistista tavoitella kahden vuoden mittaista kotoutumisaikaa. Kahden vuoden kotoutumisaika olisi mahdollinen, mikäli tämän ryhmän erityistarpeita osattaisiin huomioida paremmin valtavirtapalveluissa. Pakolaistaustaisten henkilöiden moninaiset ja haastavat taustat ovat useimmiten esteenä nopealle kotoutumiselle ja vaativat vuosien pitkäjänteistä tukea ja ohjausta sekä oikeanlaisia palveluita kunkin yksilöllisestä tilanteesta riippuen. Kotoutumisajan lyhentäessä tulisi varmista, että valtavirtapalveluissa on osaamista ja resurssit huminoida tämän kohderyhmän erityistarpeita. Lyhenevä kotoutumisaika tulee huomioida laskennallisten korvausten määrässä, niin että lyhenevä aika ei vaikuta kotoutumistoimenpiteiden määrään ja laatuun. Laissa on huomioitu, että kotoutumisaikaa voidaan jatkaa tarvittaessa kahden vuoden jälkeen, mutta jatkamisen kriteerit ovat epäselvät. Olisi tärkeää varmistaa, että vastuuvirkailija tunnistaa kotoutumisajan pidentämisen tarpeessa olevat henkilöt ja että kynnys jatkaa kotoutumisaikaa olisi riittävän matala.

Sivistys- ja kulttuuripalvelut
Postiosoite: PL 1, 90015 Oulun kaupunki | Käyntiosoite: Torikatu 10
Puhelin: 08 558 410 | Faksi 08 558 41720

6.2.2023

Kotoutumisohjelma

Laissa jää epäselväksi työvoiman ulkopuolella olevien kotoutujien palvelukokonaisuus ja palvelujen laajuus. Tämä kohderyhmä ei välttämättä ole minkään palveluiden piirissä ja siksi heidän tavoittamisensa on haastavaa. Laissa tunnistetaan, että kaikki eivät kotoutumiskoulutuksen aikana saavuta tavoitekielitaitotasoa. Epäselväksi kuitenkin jää, kenen vastuulla koulutukseen ohjaaminen on, kuka koulutuksen järjestää ja koulutuksen rahoittaa.

Kotoutumissuunnitelma

Laissa on ehdotettujen muutosten mukaisesti vain yksi kotoutumisen suunnitelma, jossa kartoitetaan osaaminen ja tarkennetaan palveluiden tarvetta. Nykyisin kunnassa on kansainvälistä suojelua saaneille ja pakolaisille tehty TE- palvelujen kotoutumissuunnitelman lisäksi laaja kotoutumissuunnitelma, jossa kartoitetaan asiakkaan voimavarat, hyvinvointi ja muut edellytykset kotoutumisen onnistumiselle. Miten jatkossa varmistetaan, että työvoimapalveluissa tunnistetaan edellä mainitut seikat riittävän hyvin.

Koulutusten sisältö ja rahoitus

Suomen/ruotsin kielen opiskelun tulisi olla kannattavaa ja kannustavaa maahanmuuttajille ja vieraskielisille kaikissa elämänvaiheissa, mikäli sille koetaan olevan tarvetta tai niin kauan, että henkilö saavuttaa tavoittelemansa työelämän tai koulutuksen edellyttämän kielitaidon tason (kotoutumisajasta tai statuksesta riippumatta). Suomen/ruotsin kielen ja yhteiskuntatiedon opiskelu ei saisi johtaa maahanmuuttajia ja vieraskielisiä henkilöitä erinäisiin kannustin- tai tuloloukkuihin.

Hyvät väestösuhteet

Laissa on hyvin tunnistettu yhteiskunnan asenteiden ja syrjinnän kokemukset sekä ilmapiirin

Sivistys- ja kulttuuripalvelut
Postiosoite: PL 1, 90015 Oulun kaupunki | Käyntiosoite: Torikatu 10
Puhelin: 08 558 410 | Faksi 08 558 41720

merkitys ihmisten hyvinvointiin, kotoutumisen onnistumiseen ja turvallisuuden tunteeseen. Nämä tulisi kytkeä paremmin yhdenvertaisuuspolitiikkaan. Yhteiskunnan vastaanottavaisuus vaikuttaa kotoutumisen onnistumista, kaksi suuntaisella kotoutumisella tulisi parantaa yhteiskunnan kyky vastaanottaa uusia tulijoita. Tähän tarvitaan selkeitä toimenpide ehdotuksia ja vastuut.

Oulussa 6.2.2023

Maahanmuuttopäällikkö Arto Willman

Kotoutumispalvelujen palvelupäällikkö Priyanka Sood